

چکیده

هدف اصلی این تحقیق طراحی الگوی راهبردی نظام حکمرانی اجتماعی براساس گفتمان ولایت فقیه، قانون اساسی و تجارب موفق جمهوری اسلامی ایران و تجارب موفق بشری است. بدین منظور، شش هدف فرعی برای تحقیق توافق شد و برای پاسخگویی به این اهداف یک سؤال اصلی و ده سؤال فرعی تنظیم گردید. در این مقاله جمع‌بندی دستاوردهای تحقیق در پاسخگویی به هر یک از سؤالات تحقیق گزارش می‌گردد. این تحقیق با استناد به اسناد بالادستی و گفتمان ولایت فقیه و استفاده از دیدگاه‌های خبرگانی در قالب گروه کانونی تدوین گردید.

از آنجا که سیاست چارچوب تحقیق بر این مبنا بود که برای دستیابی به الگوی حکمرانی مطلوب از یک طرف با یک رویکرد بالا به پائین (عرش به فرش) مبتنی بر مبانی، اصول و ارزش‌های قواعد نظام حکومتی الگو، رویکردها و سیاست‌های کلان؛ اقدام به احصای آرمان‌ها، ترسیم چشم‌انداز، تدوین مأموریت‌ها و کارکردها گردیده و از سوی دیگر با یک رویکرد پائین به بالا، مبتنی بر ارزیابی چالش‌ها و آسیب‌ها، مزیت‌ها و محدودیت‌های نظام حکمرانی اجتماعی موجود جهت‌گیری‌های حرکت و راهبردهای اساسی برای کاهش فاصله بین وضع مطلوب و وضع مطلوب طراحی شود. با توجه به محدودیت حجم مقاله بخش طراحی محتوایی برنامه‌های راهبردی برای حل مسایل موجود و تحقق وضع مطلوب از حیثه گزارش این مقاله خارج گردید.

اهم دستاوردهای این تحقیق در قالب چالش‌ها و آسیب‌های حکمرانی نظام اجتماعی کشور با مبانی و ارزش‌های حاکم؛ اصول و قواعد؛ چشم‌انداز، مأموریت، خاستگاه و کارکردها؛ ویژگی‌های نظام اداری مطلوب جمهوری اسلامی ایران تبیین گردیده است و سرانجام پیشنهادهایی برای اصلاح نظام حکمرانی اجتماعی و اعتلای نظام حکومتی الگو برای تحقق پیشرفت توأم با عدالت ارائه شده است.

کلید واژه:

مقدمه

چالش‌ها و آسیب‌های راهبردی حکمرانی نظام اجتماعی کشور

اولین محوری که برای طراحی الگوی راهبردی نظام اجتماعی مدنظر قرار گرفته است، آسیب‌شناسی و شناخت چالش‌های مطروحه در عملکرد مدیریتی نظام اجتماعی حاکم بر کشور است که خود این چالش‌ها با آنکه صبغه اصلی آن‌ها اجتماعی است. لیکن هر یک چند بعدی بوده و اغلب ریشه در مسایل ساختاری قبل از پیروزی انقلاب اسلامی و متأثر از عوامل خارجی و داخلی متعددی می‌باشد. سؤال مطروحه که باید پاسخ آن را با توجه به بررسی‌ها در اینجا ارائه نمائیم عبارتست از: جمع‌بندی "آسیب‌ها و چالش‌های راهبردی عملکرد مدیریتی نظام اجتماعی در جدول ۱ به نقل از اندیشمندان موافق و مخالف ارائه شده است.

گامی به سوی طراحی الگوی راهبردی
نظام حکمرانی اجتماعی در جمهوری
اسلامی ایران

دکتر علیرضا علی احمدی
استاد دانشگاه علم و صنعت ایران

تاریخ ارسال: ۱۴۰۰/۰۵/۱۰
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۸/۲۰

جدول ۱ علل نقصان کارآمدی در عرصه‌های اجتماعی

ردیف	علل ساختارها	منبع	سال انتشار	ردیف	علل رفتاری محتوای عاملیتها	منبع	سال انتشار
۱	عدم تبیین الگوی نظام حکمرانی مبتنی بر عدالت اجتماعی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۱	نگرش حاکم بر بخش از متولیان پاسخگویی نیازهای اجتماعی مردم نیست	طارمی، رسول	۱۳۹۰: ۱۱۷-۱۱۸
۲	تعدد ساختارهای نهادها و دستگاه‌های حمایتی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۲	ناهماهنگی، تعدد مراجع حمایتی و فقدان استراتژی حمایتی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۳	عدم طراحی و تدوین نظام جامع رفاه و تأمین اجتماعی	ستاری‌فر، محمد	۱۳۸۹: ۱۶۹- ۱۶۸	۳	رقابت بین جناح‌ها در انتخابات باعث افزایش انتظارات رفاهی در جامعه می‌شود بدون آنکه الگو و برنامه‌ای برای پاسخگویی آن طراحی شده باشد.	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۴	عدم طراحی سیاست‌های تحقق عدالت اجتماعی جامع و کاهش فاصله طبقاتی در جامعه	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۴	رفتارهای سلیقه‌ای و دارای مبانی نظریهای متفاوت برای تحقق عدالت در دولت‌های مختلف	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۵	ناکارآمدی نهادهای متولی توسعه اقتصادی و ارتقای کیفیت زندگی محرومین	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۵	پیوند بین قدرت و ثروت و عملکرد دولتمردان اشرافی و تجمل‌گرا باعث رشد سرمایه‌داری در کشور شده است.	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۶	بلاتکلیفی متولیان حکمرانی و فقدان سیاست‌های پیشرفت توأم با عدالت	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۶	عدم استمرار حاکمیت گفت‌وگو تحقق عدالت اجتماعی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۷	دیوانسالاری ساختار حکمرانی و هژمونی حاکمیت طولانی مدت دیوانسالاری	ستاری‌فر، محمد	۱۳۸۹: ۹-۱۶۸	۷	عدم ثبات مدیریت و جابجایی مکرر برنامه‌ریزان	نیلی، مسعود	۱۳۸۹: ۱۴۳
۸	عدم توجه به مشارکت مردمی در اعمال حکمرانی	علیزاده، محمدرضا	۱۳۸۹: ۷-۳۵	۸	عدم توازن نقش مردم و دولت در اعمال حاکمیت و فاصله قدرت جامعه مدنی و دولت	علیزاده، محمدرضا	۱۳۸۹: ۷-۱۳۵
۹	عدم توجه به ضرورت همکاری و همدلی مردم با دولت و دولت با مردم در امور مختلف	مؤمنی، فرشاد	۱۳۹۴	۹	عدم توازن در پیشرفت اجتماعی و عدم توازن منطقه‌ای	دینی ترکمانی، علی	۱۳۹۰: ۱۵۷
۱۰	کژ کارکردی نهادها و ساختارهای اداری	صالحی اصفهانی، هادی	۱۳۹۰: ۳-۱۶۱	۱۰	چندپارگی اجتماعی و عدم تفاهم درباره اهداف سیاسی توسعه (پیشرفت و تعالی)	علوی‌تبار، علیرضا	۱۳۹۱: ۱۲- ۱۱
۱۱	گسترش و پراکندگی واحدهای نظارتی و فقدان نظام اطلاع‌رسانی فیما بین	اخوان کاظمی، بهرام	۱۳۸۴: ۴۸-۱۳	۱۱	فضای مجازی به شبکه‌های اجتماعی و عدم مصونیت‌یابی در قبال آن‌ها	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹
۱۲	عدم سرمایه‌گذاری روی نیروی انسانی متخصص	مؤمنی، فرشاد	۱۳۹۴	۱۲	کم‌توجهی به جوانگرایی و شایسته‌سالاری در مدیریت‌ها	محمدرضا، محمد	۱۳۹۷: ۷۶
۱۳	عدم ایجاد سازمان‌های اجتماعی و سیاسی برای مشارکت گسترده و مستمر مردمی	هنری، علی	۱۳۹۲: ۹-۲۸	۱۳	مطالبات اجتماعی و مدنی انباشته شده (بدون جواب و راه‌حل مؤثر که منجر به فاصله بیشتر بین مردم و نظام و دولت می‌شود)	خجسته رحیمی، رضا	۱۳۹۳: ۸-۹

۱۴	حاکمیت بروکراسی متورم و ناکارآمد که موجب تضعیف روزافزون نهاد دولت در کشور است	خجسته رحیمی، رضا	۱۳۹۳: ۸-۹	۱۴	عدم کافی بودن دانش موجود درباره ابعاد مختلف اصلاحات نظام بروکراتیک	فاضلی، محمد	۱۳۹۳: ۸-۳۷
۱۵	حاکمیت رشوه‌خواری در ادارات و ضرورت توسعه دولت الکترونیک و کاهش مراجعات حضوری مردم به دستگاه‌های دولتی	خجسته رحیمی، رضا	۱۳۹۳: ۷	۱۵	پائین بودن کیفیت (عملکرد) نظام آکادمیک	فاضلی، محمد	۱۳۹۳: ۸-۳۷
۱۶	دیوانسالاری متورم، وجود فساد و کلیتوکراسی	خجسته رحیمی، رضا	۱۳۹۳: ۷	۱۶	آشفته‌گی و عدم تعادل جامعه	جلالی‌پور، حمیدرضا	۱۳۹۴: ۷-۴۶
۱۷	کمبود نظم و انضباط و سازمان دقیقی در مناسبات نظام برای پیشرفت	ستاری‌فر، محمد	۱۳۸۸: ۶۰-۶۷	۱۷	کاهش سرمایه اجتماعی	سحابی، عزت‌ا...	۱۳۸۸: ۲۴-۳۷
۱۸	کم‌توجهی به مسائل محلی و قومیت‌ها خصوصاً در مناطق مرزی	شریعتی، مهدی	۱۳۸۹: ۷۷-۸۴	۱۸	عدم مشارکت فراگیر نخبگان در تدوین برنامه‌های توسعه‌ای کشور	بحرینیان، سید محمد	۱۳۸۹: ۷۶-۶۸
۱۹	ابهام حقوقی و رویه‌ای در نظام قضایی	عظیمی، حسین	۱۳۹۰: ۵۳-۵۷	۱۹	عدم توجه کافی به عدالت اجتماعی	شریعتی، مهدی	۱۳۸۹: ۸۶-۷۷
۲۰	عدم شکل‌گیری نهادهای مدنی برای توسعه	عظیمی، حسین	۱۳۹۰: ۱۱۶-۱۱۴	۲۰	وجود بخش اجتماعی مؤثر در کنار بخش خصوصی صنعتی و گفتگوی بی‌لکت، ترس و تعارفات با دولت	شریعتی، مهدی	۱۳۸۹: ۸۶-۷۷
۲۱	عدم تقویت عرصه عمومی و تشکیل سازمان‌های غیردولتی	معینی، مصطفی	۱۳۹۰: ۱۴۵-۵۲	۲۱	تضاد فیما بین نیروهای سنتی و مدرن و شکاف اجتماعی بین سنت و مدرنیته	عبدالکریمی، پیشران	۱۳۹۲: ۶۵-۶۳
۲۲	ناکارآمدی سیستم اداری و بی‌انضباطی اداری و فساد اقتصادی	پازوکی، مهدی	۱۳۹۵	۲۲	نظام کارشناسی تکنوکرات و محافظه‌کار فاقد خلاقیت برای توسعه	میرزایی، حجت‌ا...	۱۳۹۴: ۶۶
۲۳	ناکارآمدی ساختار دولت	گرانپایه، بهروز	۱۳۹۵	۲۳	فساد سیستماتیک حکومتی و نقش دولت در تصمیم‌گیری‌ها	نیلی، مسعود	۱۳۸۳: ۲۸-۲۳
۲۴	ناکارآمدی و نارسائی آموزش و پرورش، دانشگاه‌ها و حوزه‌های علمیه و ناکارآمدی دانش‌آموختگان برای اداره حکومت اسلامی	محمدنی‌نیا، محمد	۱۳۹۷: ۷۸	۲۴	میل به ماندگاری در مناصب، محافظه‌کاری و پیری دولت‌مردان رده‌های بالای کشور	گرانپایه، بهروز	۱۳۹۵
۲۵	بی‌تفاوتی اجتماعی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۲۵	سست شدن پایه‌های عدالت اجتماعی و نبود مبارزه‌جویی با فساد	محمدنی‌نیا، محمد	۱۳۹۷: ۷۶
۲۶	چالش‌های پیاده‌سازی طرح تحول سلامت	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۲۶	سرمایه اجتماعی و اعتماد عمومی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۲۷	پیامدهای تمرکزگرایی (در تهران)	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۲۷	امنیت روانی و اجتماعی و اعتماد عمومی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۲۸	تعدد نهادهای سیاستگذار در کشور	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۲۸	سو کارکردهای اجتماعی فضای مجازی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۲۹	تغییرات الگوهای بیماری‌ها و شیوع بیماری‌های مزمن	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۲۹	فساد و تقلب علمی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶

۳۰	تغییرات نظام ترجیحات مردم	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۳۰	سوءمصرف و اعتیاد به مواد مخدر	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۳۱	چالش‌های نظام گردشگری در ایران	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۳۱	قطبی شدن جامعه، بی‌عدالتی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۳۲	رابطه علمی ایران با جهان (در عصر تحریم)	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶	۳۲	حاشیه‌نشینی شهرها	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۳۳	عدم نظارت عمومی و اجتماعی (امر به معروف و نهی از منکر)	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۳۳	مسایل صنفی معلمان، کارگران	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۳۴	گسست اجتماعی، فروپاشی اجتماعی و اگرایی اجتماعی، فردگرایی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۳۴	تحولات اجتماعی ناشی از توسعه آموزش عالی در کشور	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶
۳۵	نقصان در نظم و انضباط اجتماعی و قانون‌گریزی	علی احمدی، علیرضا	۱۳۹۹	۳۵	هویت و تعارضات هویتی، بی‌هویتی	بنیاد آینده‌پژوهی ایران	۱۳۹۶

مبانی نظام اجتماعی جمهوری اسلامی ایران

با مراجعه به منابع اسلامی با استفاده از، دیدگاه‌های اندیشمندان طراز جمهوری اسلامی و خصوصاً امامین انقلاب اسلامی و قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران پاسخگوی سؤال "مبانی نظام اجتماعی جمهوری اسلامی ایران کدامند؟ بوده‌ایم که اهم دستاوردها بدین قرار است:

مبانی نظام اجتماعی جمهوری اسلامی ایران مبتنی بر مبانی اسلام ناب محمدی (ص) در عرصه‌هایی همچون: خدانشناسی، جهان و آفاق شناختی، انسان‌شناختی، خانواده‌شناختی، جامعه‌شناختی، ارزش‌شناختی، معرفت‌شناختی، حکومت و ولایت شناختی، پیشرفت شناختی، دین شناختی، تاریخ و دوران شناختی و ... است.

در اینجا پاره‌ای از یافته‌های این تحقیق مبنی بر مبانی نظام اجتماعی جمهوری اسلامی ایران به شرح گزاره‌های زیر یادآوری می‌گردد:

خداوند یکتا، حکیم، علیم، بصیر، هدایتگر، بخشنده، روزی‌دهنده بشریت، عادل در تکوین و تشریح، حامی مظلومان و درهم شکننده ظالمان و ستمگران؛ حاکم مطلق است که جهان را به صورت نظام‌مند از طریق سنت‌های ثابت تکوینی و احکام ثابت و متغیر تشریحی به نیکوترین وجه به وجود آورده و به طور مستمر هدایت و تدبیر می‌کند و انسان را آفریده است تا به عنوان خلیفه الهی بر روی زمین به عمران و آبادانی آن بپردازد.

جهان سرشتی توحیدی دارد، زیرا آفریده خداوند حکیم تحت ربوبیت و قیمومیت او و به صورت منسجم و یکپارچه در مسیر تکامل و حرکت به سوی اوست و همه موجودات عالم اعم از جمادات، نباتات و حیوانات در حال صیوروت و عبودیت‌اند و جهان کنونی به امر الهی در خدمت انسانند تا بستر عمل، آزمایش و ابتلای انسان را برای تکامل و عروج روحانی او فراهم نمایند و یا انسان‌ها کفران نعمت کرده و با اراده خویش، مسیر سقوط و اسفل‌السافلین را در پیش گیرند.

دین کامل، جهان‌شمول و نهایی اسلام است که بر خاتم پیامبران نازل و توسط آن حضرت ابلاغ و در قالب قرآن کریم و سنت پیامبر اکرم اسلام (ص) و اهل بیت (ع) تجلی یافته است.

از دیدگاه اسلام، دنیا از آخرت، فرد از اجتماع، جسم از روح، امور مادی از امور معنوی جدا نیستند و تکامل همه این ابعاد وابسته به یکدیگرند. انسان موجودی است دارای نیازهای مادی و معنوی که این نیازهای انسان برای هر یک از آحاد جامعه الزاماً یکسان نیستند و متناسب با شرایط اقتصادی، فرهنگی و سیاسی جامعه و موقعیت اجتماعی فرد، به اقتضای اهداف و مقاصد فردی، خانوادگی و اجتماعی باید تأمین شوند و در غیر این صورت به حسرت، خشم یا نفرت تبدیل شده و زمینه پیدایش و گسترش آسیب‌های اجتماعی را فراهم می‌سازند.

خداوند انسان را از درون توسط فطرت و عقل و از بیرون از طریق وحی و دین هدایت کرده است و انسان‌های با تقوا به تناسب مرتبه و قابلیت خود همواره از هدایت‌های الهی بهره‌مند می‌شوند.

انسان به دلیل بهره‌مندی از عقل و اختیار، موجودی مسئول، مکلف و مورد بازخواست الهی است.

انسان بالطبع، خود اجتماعی است، حیات اجتماعی انسان، بستر تعامل و مشارکت در جهت تأمین شماری از نیازهای جسمی، روانی و روحی و نیل به پاره‌ای از کمالات اکتسابی است.

زن و مرد فارغ از جنسیت در امکان کسب ارزش‌ها، یکسان و دارای حقوق و مسئولیت متناسب با تفاوت در خلقت خویش هستند و این تفاوت، نشان‌دهنده برتری یک جنس بر جنس دیگر نیست. بنیادی‌ترین واحد تشکیل‌دهنده جامعه، خانواده است که نقشی بی‌بدیل در تولید، حفظ و ارتقای فرهنگ جامعه دارد. نفی تجرد در جامعه و تسهیل تشکیل خانواده با وضع سیاست‌های اجرائی، وضع قوانین و مقررات تشویقی و حمایتی، فرهنگ زوجیت برای ارزش‌گذاری به تشکیل خانواده متعالی براساس سنت الهی.

وجود نیازهای مشترک و ضرورت رفع آن‌ها، عامل گرد هم آمدن انسان‌ها در جامعه است.

فرد و جامعه هر دو اصیل و واقعی هستند و هر کدام در حوزه‌های دارای اصالت‌اند. در صورت تعارض منافع فردی با منافع، مصالح و اهداف جامعه منافع جامعه تقدم دارد. میان فرد و جامعه ارتباط متقابل وجود دارد، با این قید که تأثیر فرد بر جامعه، تأثیر ایجابی و ایجاد است و تأثیر جامعه بر فرد، اقتضایی و وابسته به شرایط فردی است.

اسلام، ضمن به رسمیت شناختن حقوق و آزادی افراد، التزام به تکالیف و مسئولیت‌های اجتماعی را به عنوان هنجارها و ارزش‌های ضروری جامعه اسلامی قرار داده است، آرمان اسلامی، هرگز در مسیر انهدام فردیت انسان در مقابل وحدت نیست، بلکه وحدت در عین کثرت است.

جوامع در عین دارا بودن پاره‌های تفاوت‌ها، تحت تأثیر سنن الهی و قوانین تکوینی مشترک و فراگیر هستند، این سنن و قوانین نافی اختیار انسان در ساختن هویت فردی مبتنی بر بینش، منش، سلیقه و کنش ارادی نیست.

پیوند تحولات اجتماعی با نقش و اراده انسان؛ جهت‌گیری کلان تاریخ به سوی آینده‌ای پیشرفته در تمام ابعاد مادی و معنوی با حاکمیت ایمان و تقوا و رهبری امام معصوم (ع) با یاری خداوند به مؤمنان؛ وفور نعمت در اثر تقوی، عدالت و استقامت؛ عذاب و کیفر جامعه در صورت گسترش ظلم، فساد، گناه و ترک امر به معروف و نهی از منکر؛ سنت امهال و استدرج و...

پیشرفت حقیقی در جامعه اسلامی، تحت هدایت دین اسلام، رهبری پیشوای عادل، همراه با اتحاد و انسجام مردم در تبعیت از رهبر الهی، با توجه به هدف و غایت پایدار تحقق کلمه‌الله محقق می‌شود: جامعه در حال انتظار ظرف ظهور کامل خلافت الهی در انسان است.

جامعه اسلامی، جامعه‌ای است که در آن ارزش‌ها، احکام و قوانین اسلام بر همه روابط اجتماعی حاکم باشد و ویژگی‌های فرهنگ و تمدن یک ملت، تحت تأثیر حیات جمعی و جامعه‌ای که در آن زندگی می‌کنند، قرار دارد. ایمان و عمل صالح سبب نجات و رستگاری جوامع انسانی است.

جوامع و امت‌ها در صورت آلودگی اختیاری به فسق و فجور، ظلم‌زدگی و سلطه فرعونیان، محکوم به مجازات آخری و در دنیا محکوم به پراکندگی و فروپاشی، رنج‌ها و عذاب‌های اجتماعی است.

ولایت و حکومت ذاتاً از آن خداوند عزیز، حکیم و رحیم است و هیچ انسانی حق ولایت و حکومت بر دیگران را ندارد، مگر به اذن الهی و انبیاء و اهل‌بیت علیهم‌السلام، در زمان حضور خویش در جامعه بشری، صاحب منصبان رسمی و دارای مقام عصمت الهی، در امر ولایت و حکومت بر افراد و جوامع بشری می‌باشند و جامعه بشری، شرعاً مکلف به تبعیت و فرمانبرداری از ولی معصوم (ع) می‌باشند و در صورت تمرد با کیفر الهی، خفت و ذلت در دنیا و عذاب جهنم در آخرت مواجه می‌باشند، با این حال، اعمال ولایت معصوم (ع) در نظام دنیوی، از طریق پذیرش مردمی مبتنی بر بصیرت دینی حاصل می‌شود.

اداره جامعه شرعاً در دوره غیبت ولی معصوم (ع) از آن ولی فقیه صاحب نظر اسلامی تربیت شده در فرهنگ قرآن و اهل‌البیت (ع) و مدیر مدبر شجاع و عالم به زمان و منتخب مردم می‌باشد و اداره جامعه مسلمین در عمل، بدون وجود حاکمیت واحد عادل ممکن نیست و جهت‌گیری تاریخ به سوی آینده‌ای پیشرفته در تمام ابعاد مادی و معنوی با حاکمیت ایمان و تقوا و رهبری امام معصوم (ع) حضرت حجت‌ابن‌الحسن (ع) است.

هر فرد مسلمانی مکلف به تحقق ارزش‌های اسلامی در زندگی خود، خانواده و تنظیم روابط اجتماعی خود بر مبنای اخلاق و احکام اسلامی می‌باشد و نظام حکومتی الگو، تسهیل‌گر این مهم و هدایت‌گر جامعه و حمایت‌کننده از حاکمیت ارزش‌های اسلامی در جامعه است.

از جمله علل سقوط حکومت‌ها عبارتند از: تباه کردن مسایل اصلی در اثر پرداختن به مسایل فرعی، به عقب راندن افراد شایسته در اثر مقدم داشتن افراد کوچک و رذل، عدم حاکمیت امر به معروف و نهی از منکر در سطح جامعه و بین مردم و حکمرانان.

جهت یافتگی توحیدی نظام هستی مستلزم آنست که پیشرفت جامعه در همه ابعاد در راستای معرفت و عبودیت الهی باشد.

سرشت توحیدی جهان، به معنای وحدت، یکپارچگی، هماهنگی و خویشاوندی اجزای جهان (اصل وحدت)، فرمانبرداری و اطاعت تکوینی آن‌ها در برابر خدا (اصل قانونمندی) و همدردی آفرینش (اصل غایتمندی) مستلزم آنست که پیشرفت انسان و جامعه همگام و هماهنگ با حرکت عمومی جهان یعنی منطبق بر اراده تکوینی و مطابق با اراده تشریعی خالق آن باشد.

پیشرفت حقیقی با هدایت دین اسلام، رهبری پیشوای عادل، مشارکت و همبستگی مردم و حکومت و توجه به غایت پایدار تحقق کلمه... حاصل می‌شود و تداوم پیشرفت جامعه از طریق کار جمعی و روحیه مشارکت خردمندانه، فضیلت‌مندانه، آزادانه و عادلانه حداکثر آحاد جامعه، و با حاکمیت احکام اسلامی و ارزش‌های الهی در بستر فرهنگ اسلامی استمرار می‌یابد.

خردورزی و استفاده از دانش تجربی نافع مورد تأکید اسلام است و وحی، مایه شکوفایی و جهت‌دهنده عقل و تجربه بشری محسوب می‌شود، از این‌رو تمدن‌سازی و پیشرفت براساس اصول، ارزش‌ها و تعالیم اسلامی، نیازمند بهره‌مندی و گسترش عقلانیت و دانش‌های تجربی متناسب با جهت‌گیری توحیدی است.

دین توسط نبی مکرم اسلام (ص) پس از ابلاغ وحی، در بستر تاریخ متناسب با بلوغ جامعه بشری محقق شده است و تحقق کامل آن در عصر ظهور منجی عالم بشریت و تشکیل حکومت عدل مهدوی (عج) خواهد بود.

جامعه به عنوان بستر تعامل و مشارکت در جهت تأمین انواع نیازهای شکوفائی استعدادها، نافی هویت فردی، اختیار و مسئولیت اعضا نیست ولی می‌تواند به بینش، گرایش، منش، توانش و کنش ارادی آن‌ها جهت دهد و از افراد بویژه نخبگان اثر بپذیرد.

هر جامعه‌ای دارای هویتی فرهنگی - فکری است که لزوماً با نظرات، یکایک افراد آن جامعه یکسان نیست، ممکن است تکاملی و در مسیر حق، یا انحطاطی و در مسیر باطل باشد، گرچه در نهایت و برآیند حرکت در مجموع رو به کمال و صیوروت و شدن است.

پی‌ریزی جامعه سالم مبتنی بر ایجاد بینش‌های صحیح و عواطف سالم در افراد است که حکومت می‌تواند هدایت و راهبری آن را عهده‌دار باشد. و در این جریان فرآیندهای جامعه‌پذیری مقدم بر اجتماعی کردن رفتار افراد جامعه است.

بقای هر حکومتی، مشروط به جاری بودن صدق و عدل در تمام ارکان آنست و فسادها در هر اجتماعی که باشد در درجه اول زیر سر نداشتن یک نظام مقتدر با حاکم عادل به نام حکومت صالح است.

جامعه اسلامی به نص قرآن کریم، جامعه‌ای است که باید براساس تعالیم انبیا سراسر قسط و عدل فرهنگی و اجتماعی، بلکه عدل اقتصادی و سیاسی بر پایه اعتدال و عدل دینی و اخلاقی باشد و در جامعه‌ای که اسلام حاکم باشد، هیچگونه رفتار نظام‌مند ضد عدالت پذیرفته نیست.

نهادهای و ساختارهای حکمرانی و فرآیندهای اجتماعی در نحوه عمل افراد در موقعیت‌های زندگی تأثیرگذار است.

نهادهای اجتماعی دارای غایت مشترکند و می‌توانند در راستای همگرایی و هم‌افزایی کارکردها، اهداف و وظائف، نقش تکاملی ایفا نمایند.

تأکید بر باورها، اصول و ارزش‌های مشترک بین ادیان توحیدی در رفتار مسلمانان با پیروان سایر ادیان الهی، لازمه تقویت پیوندهای اجتماعی و وحدت جامعه اسلامی است.

پذیرش سبک زندگی اسلامی - ایرانی با جامع‌نگری و در نظر گرفتن مصلحت و کمال همه موجودات میسر است که این امر مستلزم اتصال به آفریننده جهان هستی و پیروی از وحی و آئین اسلام است. تا نیازها و اقتضائات جسم و روح انسان را بطور هماهنگ در برمی‌گیرد و بستر تأمین و تنظیم هماهنگ نیازها، تمایلات و خواسته‌های طبیعی و فطری را در کمال اعتدال فراهم می‌آورد.

سبک زندگی مطلوب زنان و مردان به رغم اشتراکات فراوان دارای تفاوت‌هایی است که از ساختار آفرینش متمایز آن‌ها نشأت می‌گیرد.

گزینش کارگزاران و کارکنان برای سازمان‌های اداری جامعه اسلامی، هم به خودسازی مکتبی، ایمان و اخلاق و پای‌بندی فرد به اسلام اهمیت داده می‌شود، هم به مهارت، کاردانی و تخصص ولی ارزش بنیادین همان ارزش‌های مکتبی و در وهله بعد آمادگی‌های حرفه‌ای است.

عدالت در دسترسی به امکانات آموزش و پرورش به منظور رشد و اعتلای حداکثری استعدادهای آحاد جامعه و مقابله با تبعیض در این حوزه و تمهید شرایط عادلانه برای شکوفایی استعدادهای برتر از مسئولیت‌های حاکمیت است.

سرمایه و سرمایه‌داری ارزش ذاتی نداشته و ابتدای روابط اجتماعی بر آن، برخلاف انسانیت و ارزش‌های اسلامی است.

ارزش‌های نظام اجتماعی اسلام

برای احصای اصول و ارزش‌های لازم‌الرعايه برای حکمرانی در نظام جمهوری اسلامی ایران باید به منابع اصیل اسلامی، اصول ارزش‌های اخلاقی، دیدگاه‌های اندیشمندان انقلاب اسلامی با تأکید بر رهنمودهای امامین انقلاب اسلامی، اسناد بالادستی از جمله قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سیاست‌های کلان و موضوعی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام و... با روش بررسی اسنادی مراجعه نموده‌ایم که ماحصل دستاوردها برای پاسخگویی به سؤال "دکترین (اصول و قواعد) لازم‌الرعايه حاکم بر نظام اجتماعی در جمهوری اسلامی کدامند؟ بدین قرار است:

همانگونه که در فصول قبلی کانون‌های تجزیه و تحلیل نظام حکومتی الگو انسان‌سازی، جامعه‌سازی، دولت‌سازی و نظام‌سازی مبتنی بر اصول ارزش‌های اسلامی و رویکردهای ناشی از پیشرفت علم و فناوری و تجارب موفق بشری معرفی گردید، در این بخش نیز به استناد مطالعات و بررسی‌های به عمل آمده در فصل سوم این تحقیق، نتایج بدین شرح اعلام می‌شود.

اصول عقلانی، ارزش‌های اخلاقی و بایدها و نبایدهای فقهی و قواعد فقهی اسلام مرتبط با نظام حکومتی الگو برای انسان‌سازی به شرح جدول ۲ تبیین می‌شود:

همچنین اصول عقلانی، ارزش‌های اخلاقی و بایدها و نبایدهای فقهی و قواعد فقهی اسلامی مرتبط با نظام‌سازی، دولت‌سازی، جامعه‌سازی و آبادانی مُلک و سرزمین در جدول ۶-۳ ارائه شده است.

جدول ۲ اصول حاکم بر نظام‌سازی و دولت‌سازی، جامعه‌سازی و آبادانی ملک و سرزمین

ردیف	اصول حاکم بر دولت‌سازی و نظام‌سازی	اصول حاکم بر جامعه‌سازی و سبک زندگی مردم (کشور)	اصول حاکم بر آبادانی مُلک و سرزمین (کشور)
۱	اصل عدالت اجتماعی و مبارزه با نظام سلطه	اصل عمل صالح و تلاش برای اقامه قسط و عدل	اصل استقلال سیاسی و حفظ مرزهای کشور
۲	اصل حاکمیت حداکثری ارزش‌های اسلامی	اصل مسئولیت‌پذیری در قبال سرنوشت جامعه	اصل رعایت قوانین طبیعی و سنت‌های الهی
۳	اصل دانش‌گستری و مبارزه با جهل و خرافات	اصل وحدت و انسجام اجتماعی و پرهیز از تعصبات قومی، نژادی و ناسیونالیستی	اصل حفظ حقوق و پای‌بندی به قراردادهای منطقه‌ای و معاهدات بین‌المللی
۴	اصل تأمین آزادی‌های سیاسی و اجتماعی در چارچوب قانون	اصل تقدم منافع و مصالح جامعه بر منافع فردی	اصل تکامل جمادات و نباتات و حیوانات
۵	اصل آموزش و پرورش و تربیت بدنی رایگان	اصل رجحان کارگروهی و جمع‌گرایی بر کار فردی	اصل اعتلای سطح منزلت کشور در سطح منطقه و جهان
۶	اصل مشارکت عامه مردم در تعیین سرنوشت سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی خویش	اصل نظم و انضباط اجتماعی	اصل بهره‌برداری بهینه از فناوری‌های نوپدید و فضای مجازی
۷	اصل شکل‌گیری نظام اداری صحیح و حذف تشکیلات غیرضرور	اصل مواسات، برادری و برابری	اصل عدالت سرزمینی و عدالت بین نسلی در بهره‌برداری‌ها
۸	اصل تأمین حقوق همه آحاد جامعه اعم از زن و مرد و تساوی شهروندان در برابر قانون	اصل لاضرر و لاضرار و اینکه نمی‌توانیم برای دستیابی به منافع خویش به منافع دیگران و خودمان ضرر وارد کنیم	اصل قانون‌پذیری و عمل در چارچوب قانون در بهره‌برداری از طبیعت
۹	اصل ایجاد امنیت قضایی عادلانه برای همه مردم	اصل جذب حداکثری دیگران و دفع حداقلی ضمن رعایت تولی و تبری	اصل میانه‌روی و اعتدال سیاسی و کمک به توسعه صلح و ثبات منطقه‌ای
۱۰	اصل ایجاد فرصت‌ها و امکانات عادلانه برای رشد آحاد جامعه در تمام زمینه‌های معنوی و مادی و از جمله اشتغال و فعالیت	اصل تناسب بلوغ اجتماعی افراد و انتخاب سبک زندگی آنان	اصل پاسداری از وطن و مجاهدت در راه خدا
۱۱	اصل قانونمندی و حاکمیت قانون و استیفای حقوق آحاد جامعه	اصل رقت، اخوت، مهرورزی، محبت و احترام متقابل	اصل پذیرش تغییرات محیطی و تطابق زندگی فردی و اجتماعی آن
۱۲	اصل رصد و درک فرصت‌ها و تبدیل آن به منفعت با برنامه‌ریزی و اقدام با مشارکت مردم	اصل مراعات سنت‌های الهی، قوانین الهی و عرف جامعه اسلامی	اصل آمایش سرزمینی و محرومیت‌زدایی
۱۳	اصل شفافیت و پرهیز از پنهان‌کاری امور از ملت و اطلاع‌رسانی موثق، به موقع و	اصل امر به معروف و نهی از منکر و دعوت مردم به حق و پرهیز از باطل	اصل آینده‌شناسی، هدفمند و تدبیر امور در عین رضایت به مقدرات الهی
۱۴	اصل شور و مشورت برای شنیدن آرا و نظرات متفاوت در حکومت	اصل مبارزه اسراف و زیاده‌روی در مصرف بیجا	اصل فراهم کردن ابزار کار برای عمران و آبادانی سرزمینی
۱۵	اصل شایسته‌گزینی کارگزاران و شایسته‌سالاری در عزل و نصب مدیران	اصل تعاون و همفزائی، اعتماد و همکاری متقابل	اصل شکرگزاری و صیانت از فرصت‌های شغلی و کسب درآمدی
۱۶	اصل برقراری نظم و انضباط اجتماعی و مقابله با هنجارشکنی‌ها	اصل توانمندسازی، کارآفرین و اشتغال	اصل حفظ محیط‌زیست و منابع طبیعی
۱۷	اصل اقامه نماز و رفع موانع عبودیت فردی و اجتماعی	اصل رعایت حجاب، عفاف و پوشش	اصل بهره‌برداری عادلانه از مواهب طبیعت و رعایت محیط‌زیست و منابع طبیعی

۱۸	اصل تکامل و تأمین اجتماعی و معیشت آحاد جامعه	اصل رفق و مدارا و همزیستی با هموعان	اصل بیابان‌زدائی و کاشت انسجام اشیاء و درختان
۱۹	اصل اعمال ولایت و اعتماد بین مردم و مسئولین	اصل احسان و نیکوکاری و خیرخواهی برای دیگران	اصل جلوگیری از تغییر کاربری به دلیل زمین‌ها
۲۰	اصل رفع تبعیض، فقر و فساد بلاسرعت و مبارزه با اختلاف طبقاتی	اصل جنس فعالانه در صحنه کارآفرین اجتماعی	اصل توسعه فرهنگ وقف و رعایت نبات واقف

چشم‌انداز، مأموریت و خاستگاه و کارکردهای نظام اجتماعی

برای ترسیم دورنما و چشم‌انداز جمهوری اسلامی ایران در افق‌های آرمانی تا مطلوب، خاستگاه نظام اسلامی و مأموریت‌های نظام اجتماعی اسلام و کارکردهای بالقوه و بالفعل نظام حکومتی الگو با تأکید بر عرصه‌های اجتماعی به آموزه‌های اسلام ناب محمدی (ص) رهنمودها و فرامین امامین انقلاب اسلامی، اسناد بالادستی از جمله قانون اساسی و سیاست‌ها کلان و موضوعی مصوب مجمع تشخیص مصلحت نظام و برنامه‌های راهبردی تدوین شده در امور اجتماعی و... مراجعه گردیده و پاسخ سؤال چشم‌انداز، مأموریت و خاستگاه و کارکردهای نظام اجتماعی الگو کدامند؟ با استفاده از روش گروه کانونی و بررسی اسناد به شرح بخش‌های بعدی جمع‌بندی گردیده است:

چشم‌انداز کشور در افق ۱۴۰۴

در چشم‌انداز بیست ساله کشور، در افق ۱۴۰۴، ایران کشوری است توسعه‌یافته یا جایگاه اول اقتصادی، علمی و فناوری در سطح منطقه با هویت اسلامی و انقلابی، الهام‌بخش در جهان اسلام و با تعامل سازنده و مؤثر در روابط بین‌الملل، جامعه ایرانی با تأکید بر عرصه‌های اجتماعی دارای چنین ویژگی‌هایی باید باشد:

توسعه‌یافته، متناسب با مقتضیات فرهنگی، جغرافیایی و تاریخی خود، متکی بر اصول اخلاقی و ارزش‌های اسلامی، ملی و انقلابی، با تأکید بر مردمسالاری دینی، عدالت اجتماعی، آزادی‌هایی مشروع، حفظ کرامت و حقوق انسان‌ها و بهره‌مندی از امنیت اجتماعی و قضائی.

امن، مقتدر با سامان دفاعی مبتنی بر بازدارندگی همه‌جانبه و پیوستگی مردم و حکومت.

برخوردار از دانش پیشرفته، توانا در تولید علم و فناوری، متکی بر سهم برتر منابع انسانی و سرمایه اجتماعی در تولید ملی.

برخوردار از سلامت، رفاه، امنیت غذایی، تأمین اجتماعی، فرصت‌های برابر، توزیع مناسب درآمد، نهاد مستحکم خانواده، به دور از فقر، تبعیض و بهره‌مند از محیط‌زیست مطلوب.

فعال، مسئولیت‌پذیر، ایثارگر، مؤمن، رضایت‌مند، برخوردار از وجدان کاری، انضباط، روحیه تعاون و سازگاری اجتماعی، متعهد به انقلاب و نظام اسلامی و شکوفایی ایران و مفتخر به ایرانی بودن.

در یک جمع‌بندی از دیدگاه این چشم‌انداز در افق ۱۴۰۴ کشور است: "متکی بر اصول اخلاقی، برخوردار از عدالت اجتماعی و به دور از تبعیض، بهره‌مند از امنیت اجتماعی، برخوردار از تأمین اجتماعی، برخوردار از نهاد مستحکم خانواده، برخوردار از سرمایه اجتماعی".

چشم‌انداز آرمانی تمدن نوین اسلامی در افق ۱۴۴۴

چشم‌انداز کشور را از دیدگاه سند پایه الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت در افق ۱۴۴۴ بدین قرار ترسیم شده است:

در سال ۱۴۴۴ هجری شمسی، مردم ایران دیندار، عموماً پیرو قرآن‌کریم، سنت پیامبر (ص) و اهل‌بیت (ع) و با سبک زندگی و خانواده اسلامی - ایرانی و روحیه جهادی، قانونمدار، پاسدار ارزش‌ها، هویت ملی و میراث انقلاب اسلامی، تربیت یافته به تناسب استعداد و علاقه تا عالی‌ترین مراحل معنوی، علمی و مهارتی و شاغل در حرفه متناسب‌اند و از احساس امنیت، آرامش، آسایش، سلامت و امید زندگی در سطح برتر جهانی برخوردارند.

آرمان‌های جمهوری اسلامی ایران در افق ۱۴۴۴ در عرصه‌های فرهنگی - اجتماعی از دیدگاه سند پایه الگوی اسلامی - ایرانی عبارتند از:

جمهوری اسلامی ایران تا سال ۱۴۴۴ هجری شمسی به (کشوری) پیشتاز در تولید علوم انسانی - اسلامی و فرهنگ متعالی در سطح بین‌المللی تبدیل شده و در میان پنج کشور پیشرفته جهان در تولید اندیشه، علم و فناوری جای گرفته و از اقتصادی دانش‌بنیان، خوداتکا و مبتنی بر عقلانیت و معنویات اسلامی، برخوردار و دارای یکی از ده اقتصاد بزرگ دنیا است. تا آن زمان سلامت محیط‌زیست و پایداری منابع طبیعی، آب، انرژی و امنیت غذایی با حداقل نابرابری فضایی در کشور فراهم شده، کشف منابع، خلق مزیت‌ها و فرصت‌های جدید و وفور نعمت برای همگان با رعایت عدالت بین نسلی حاصل شده است. فقر، فساد و تبعیض در کشور، ریشه‌کن گردیده و تکافل عمومی و تأمین اجتماعی جامع و فراگیر و دسترسی آسان همگانی به نظام فضایی عادلانه تأمین شده است.

چشم انداز نظام حکومت عدل جهانی مهدوی (عج)

جامعه مهدوی (عج) جامعه‌ای است که در آن حق حاکمیت تام یافته، نیکبختی، طراوت، امنیت و برکت در آن عالم‌گیر می‌شود و به همین دلیل در دین مبین اسلام، به عنوان الگوی نهایی و ایده اصل زندگی در این دنیا معرفی شده است.

مهمترین ابعاد و مؤلفه‌های این جامعه عبارتست از: حاکمیت الهی و حکومت صالحان، اجرای احکام و حدود الهی، دستیابی بشر به سعادت نهایی "براساس خداپرستی، اقامه عدل نه صرف عمل به عدالت، امنیت و آزادی، آرامش، علم، گسترش معنویت و اخلاق، اتحاد و همدلی، ریشه‌کن فقر، بر این اساس، جامعه مهدوی می‌تواند، الگوی مناسب برای سیاستگذاری کشور و برنامه‌ریزی بلندمدت باشد. الگوی جامعه مهدوی، الگویی است که می‌تواند برای ما درس‌آموز بوده، برنامه‌ریزی‌های کلان ما را بهبود بخشد. البته لازم به ذکر است که جامعه آرمانی مهدوی (عج) را به هیچ عنوان نمی‌توان بدون حضور حضرت حجت (ع) در حکومت، به طور کامل محقق نمود، لذا وظیفه مؤمنین در عصر غیبت، صرفاً ایجاد جامعه منتظر است.

ایران اسلامی تا آن زمان از تداوم رهبری فقیه عادل، شجاع و توانمند و ضمانت کافی برای سیاست‌ها، قوانین و نظامات مبتنی بر اسلام برخوردار است و همچنان با اتکا به آرای عمومی از طریق مشارکت آزادانه مردم در انتخابات به دور از تهدید ثروت و قدرت و با بهره‌گیری نظام‌مند از مشورت جمعی نخبگان اداره می‌شود و قدرت کامل برای دفاع بازدارنده از عزت، حاکمیت ملی و استقلال، امنیت همه‌جانبه و تمامیت ارضی خویش را حفظ کرده و عامل اصلی وحدت و اخوت اسلامی، ثبات منطقه‌ای و عدالت و صلح جهانی است.

در سال ۱۴۴۴ ایران از نظر سطح کلی پیشرفت و عدالت در شمار چهار کشور برتر آسیا و هفت کشور برتر دنیا شناخته می‌شود و دارای ویژگی‌هایی برجسته جامعه اسلامی و خاستگاه تمدن نوین اسلامی - ایرانی است.

مأموریت، خاستگاه (چرایی) و اهداف نهایی نظام اجتماعی

هدف نهایی، تعالی و تکامل و قرب الهی است، هدف پایین‌تر از آن، انسان‌سازی است، هدف پایین‌تر از آن، ایجاد جامعه اسلامی است با همه مشخصات و آثار، که استقرار عدالت در آن باشد، توحید باشد، معنویت باشد، این‌ها اهداف هستند.

رسالت ملت و نظام جمهوری اسلامی ایران، حرکت عقلانی، مؤمنانه و متعهدانه در جهت ایجاد تمدن نوین اسلامی، متناسب با آرمان‌ها در زیست‌بوم ایران و مناطق تحت نفوذ انقلاب اسلامی است.

در یک جمع‌بندی، به نظر می‌رسد روح حاکم بر رسالت ملت و نظام جمهوری اسلامی استقامت در مسیر پرفروغ انقلاب اسلامی است که با ساختن جامعه منتظر، افضل اعمال امت را به شکل اجتماعی محقق ساخته و از این طریق زمینه‌ساز حرکت در عصر غیبت است. مسیر این حرکت از خودسازی، تشکیل خانواده، جامعه‌پردازی (جامعه‌سازی)، دولت‌سازی، تمدن‌سازی، امت‌سازی (بر بستر فرهنگ، علم، فناوری و دین) عبور می‌کند.

اهم مأموریت‌ها و خاستگاه نظام حکومتی الگو با تأکید بر اهداف عالی عرصه‌های اجتماعی عبارتند از:

حفظ استقلال سیاسی جمهوری اسلامی ایران ضمن نقش‌آفرینی برتر در شکل‌گیری تمدن نوین اسلامی

برقراری امنیت همه‌جانبه در سطوح انسانی، خانوادگی، اجتماعی، ملی و اقتدار منطقه‌ای و بین‌المللی در راستای تمدن نوین اسلامی

صیانت از اسلام ناب محمدی (ص) در مواجهه با پیروان تمدن‌های بشری و پشتیبانی از جبهه مقاومت اسلامی و زمینه‌سازی تشکیل حکومت عدل مهدوی (عج) در سطح جهانی.

فراهم کردن رشد و تعالی امت عزتمند اسلامی و توسعه همکاری‌های بین کشورهای اسلامی در راستای برپائی تمدن نوین اسلامی

ایجاد ظرفیت و توان رقابت سازنده در سطح منطقه‌ای و جهانی و برقراری تعاملات عادلانه با قدرت‌های برتر جهانی و سازوکارهای بین‌المللی.

ایجاد زیرساخت‌های توسعه پایدار براساس رویکرد عدالت سرزمینی، توانمندی‌های خوداتکایی و تأمین نیازهای زندگی مردم و کالاهای راهبردی.

ایجاد اشتغال پایدار، فراهم کردن آسایش، رفاه مردم و پیشرفت اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی.

تولید فکر، علم، خلاقیت، ابتکار و نوآوری، فناوری و کارآفرینی دانش‌بنیان و کسب مرجعیت علم و فناوری در جهان بشریت.

پیشرفت و تعالی انسانی، فرهنگی و اجتماعی و فراهم کردن زمینه‌های شکوفایی استعدادهای فطری بشریت

گسترش تعلیم و تربیت و حیانی، عقلانی و علمی.

تربیت نیروی انسانی توانمند، خلاق، مسئولیت‌پذیر و دارای روحیه مشارکت جمعی با تأکید بر فرهنگ جهادی و محکم کاری.

ارتقای موقعیت شغلی، کرامت و منزلت اقشار علمی و فرهنگی بویژه معلمان و استادان.

تبیین، ترویج و نهادینه‌سازی سبک زندگی اسلامی - ایرانی سالم و خانواده‌محور با تسهیل ازدواج و تحکیم خانواده و ارتقای فرهنگ سلامت در همه ابعاد.

اهتمام به احیا و توسعه نمادهای اسلامی - ایرانی به ویژه در پوشش، معماری و شهرسازی با حفظ تنوع فرهنگی در پهنه سرزمین.

تأمین امنیت و ایمنی غذا و ترویج تغذیه سالم و ارتقای سازوکارهای نظارت بر تولید و توزیع مواد غذایی و مصرفی.

پوشش همگانی مراقبت‌ها، خدمات و توزیع عادلانه منابع حوزه سلامت.

همکاری بین بخشی و مشارکت نظام‌مند مردمی در ارتقای سلامت با اولویت پیشگیری و کنترل عوامل تهدیدکننده.

تنظیم نرخ باروری در بیش از سطح جانشینی.

اعتلا، تقویت و ترویج دانش بومی در حوزه سلامت مبتنی بر شواهد متقن علمی.

ارتقای توانمندی‌های حوزه پزشکی با هدف ارائه آموزش، خدمات و تولیدات در سطح ملی و بین‌المللی.

اعتلای منزلت و حقوق زنان و ارتقای جایگاه اجتماعی و فرصت‌های عادلانه آنان و تأکید بر نقش مقدس مادری.

تربیت اجتماعی آحاد جامعه برای سازگار کردن آن‌ها با ارزش‌ها و فرم‌های مطلوب اجتماعی و آماده کردن آن‌ها برای یادگیری مستمر برای تطابق افراد با جامعه آرمانی.

ایجاد انسجام اجتماعی و وحدت اقشار مختلف.

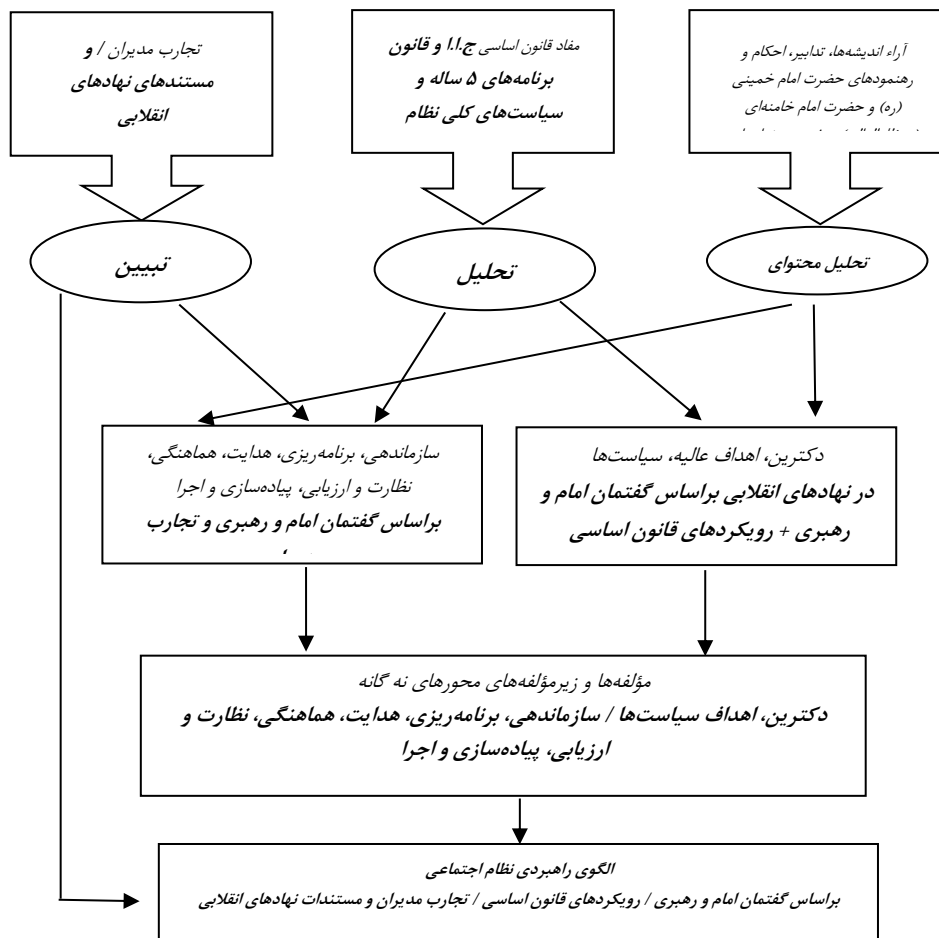
ابعاد، مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه‌های الگوی راهبردی نظام اجتماعی

ابعاد، مؤلفه‌ها و زیرمؤلفه در محورهای نه گانه نظام الگو در حوزه نهادسازی در انقلاب اسلامی از طریق تحلیل گفتمان امام و رهبری و همچنین تحلیل

محتوای مصاحبه با خبرگان و استفاده از اسناد موجود در مرکز اسناد انقلاب اسلامی و سایر نهادهای انقلابی احصاء گردید.

با استفاده از چارچوب مطالعاتی شکل ۱ جمع‌بندی الگوی راهبردی نظام اجتماعی از دیدگاه، امامین انقلاب اسلامی، قانون اساسی و تجارب مدیران در

جدول ۳ گزارش شده است. (رضائی، ۱۳۹۷: ۳۵۸)

شکل ۱ چهارچوب مطالعات دستیابی به الگوی نظام اجتماعی

جدول ۳ الگوی تحقق وظایف مدیریتی در نظام اجتماعی از دیدگاه امامین انقلاب اسلامی، قانون اساسی و تجارب مدیران

ردیف	وظایف مدیریتی	مصادیق
۱	برنامه‌ریزی	ترسیم چشم‌انداز، تعیین اهداف و طراحی صیوررت جامعه بر مبنای اسلام و تجارب نظام
		تعمیق ارزش‌های اسلامی و توسعه فرهنگ بسیجی
		تهیه نقشه مهندسی فرهنگی و سند راهبردی خدمت‌رسانی (توسط نهادهای انقلابی)
		آمادگی مطلوب دفاعی در آینده با سازماندهی و فراگیر کردن بسیج
		پیشبرد برنامه‌های اجتماعی و تحقق هدف‌های سند چشم‌انداز با مشارکت مردم
۲	سازماندهی	برنامه‌ریزی بسیج حقیقی دل‌ها و جان‌ها برای اقامه اخلاق و معنویت در جامعه
		توسعه پایگاه‌ها و افزایش اعضای بسیج و تربیت انقلابی آنان
		الزام نهادهای انقلابی به ارائه خدمات به مردم
		واگذاری مهمترین مسئولیت در کشور به نهادهای انقلابی
		تضمین اسلامیت و حفظ نظام (توسط نهادهای انقلابی)
۳	همانگی	تعیین جایگاه و اهمیت مدیریت و سازماندهی (در نهادهای انقلابی)
		ترسیم و طراحی خطوط کلی و مهندسی فرهنگی کشور
		تعیین مأموریت، وظایف و کیفیت سازماندهی (نهادهای انقلابی)
		حفظ و اصلاح ساختارهای نهادهای انقلابی
		تعیین خطوط مرتبط و همانگی فعالیت‌های نهادهای انقلابی برای مقابله با تهدیدات
۴	هدایت و رهبری	حل اختلاف بین ارکان نظام توسط نهاد انقلابی (مجمع تشخیص)
		استقلال و موفقیت کشور در گرو همانگی نهادهای انقلابی
		همکاری نهادهای انقلابی در چارچوب وظایف و حرکت در راستای اصول و مبانی
		ایجاد ساختار برای همانگی و رفع تعارضات در نهادهای انقلابی
		تعیین جایگاه عالی و حدود اختیارات نهادهای انقلابی
۵	پایه‌سازی و اجرا	ترغیب نهادهای انقلاب در تحقق اهداف انقلاب اسلامی
		لزوم مصون‌سازی ارزش‌های اسلامی و فرهنگ ملی جامعه از تهاجم فرهنگی
		ماندگاری انقلاب متکی به حضور مردم مؤمن است
		ارتجاع عامل تضعیف انقلاب
		حرکت نهادهای انقلابی در راستای آرمان‌های اسلام و قانون اساسی
۶	نظارت و ارزیابی	عزت انقلاب از طریق پیمودن راه امام و حضور دائمی است
		ایمان، تقوا و اخلاص عامل قدرت توفیق الهی و قوام انقلابی است
		وحدت کلمه در نهادهای انقلابی عامل پیروزی و رمز موفقیت
		تلاش مضاعف در تنظیم و اداره امور جاری کشور (توسط نهاد انقلابی)
		استحکام و استقامت و قاطعیت در انجام مسئولیت‌ها
۶	نظارت و ارزیابی	سازندگی مادی و معنوی کشور با تلاش مضاعف و ابتکار و راه‌های میان‌بر
		عملی کردن و اجرای تصمیمات
		کار درست براساس معیارهای درست
		تعیین مسئولیت و حضور نهاد انقلابی در صحنه وظیفه
		تعیین وظایف و اختیارات نهادهای انقلاب
		اجرای بخشی از فعالیت دستگاه‌ها توسط نهاد انقلابی برای تسریع در امور
		پیگیری و اجرای مقررات و نظارت تا حصول نتیجه عملی
		انجام خدمات بیمه‌ای و جبران خسارت کارکنان نهاد انقلابی
		نظارت و اصلاح نهادهای انقلابی
		برخورد قاطع با تخلفات توسط نهاد انقلابی (کمیته‌ها)
		جلوگیری از انحراف نهاد انقلابی از فلسفه وجودی
		رعایت اصول انقلاب و جلوگیری از ارتجاع برای حفظ انقلاب
نظارت بر صلاحیت مسئولان (توسط نهاد انقلابی)		
نظارت (نهاد انقلابی) براساس معیارهای درست		
نظارت بر اسلامیت و قانونی بودن تصمیمات (توسط نهاد انقلابی)		
نظارت بر مسئولین و نحوه انتخاب آن‌ها (توسط نهاد انقلابی)		
رسیدگی به دادخواهی مردم (توسط نهاد انقلابی)		
نظارت بر مقررات و برخورد قاطعانه با تخلفات شبکه‌های اطلاع‌رسانی (توسط نهاد انقلابی)		
نظارت و ارزیابی اجرای سیاست‌های کلی، برنامه‌های پنج ساله و سیاست‌های اصل ۴۴ (توسط نهاد انقلابی)		
نظارت، بررسی و ارزیابی نهادهای انقلابی		

ویژگی‌های نظام اداری مطلوب جمهوری اسلامی ایران با رویکرد تطبیقی در راستای دستیابی به نظام اجتماعی الگو

در این بخش برخی شباهت‌ها و تفاوت‌های نظام اداری برای اعمال حکمرانی در جمهوری اسلامی با نظام‌های حکمرانی متعارف در جهان به طور اجمالی مطرح می‌گردد:

الف- اصولاً ساختار حکمرانی مبتنی بر عقل سلیم و تجارب، مفید بشری خواهد بود و همانگونه که ایجاد نهاد و یا ساختاری برای تحقق مأموریتی ضرورت می‌یابد، در طول زمان ممکن است، آن ضرورت تعدیل شود و یا اصلاحی در آن صورت پذیرد بنابراین نباید انتظار داشت که الزاماً ساختار و چارچوب حکمرانی بکار گرفته شده در گذشته (و از جمله در صدر اسلام) الزاماً در عصر کنونی نیز به همان شکل و رویه ضرورت داشته باشد و یا بتواند پاسخگویی باشد.

ب- در آموزه‌های اسلامی به طور خاص برقراری امنیت، تحقق عدالت و کسب معنویات و اقامه نماز در زمره مأموریت‌هایی است که نیازمند نهادسازی و طراحی ساختارهای حکمرانی مردم‌محور می‌باشد که در نظام‌های حکمرانی غیر توحیدی، امور معنوی مورد اهتمام نظام حکمرانی نبوده و تحقق عدالت نیز نقش محوری نداشته و اهتمام بدان نیز با مفاهیم و مصادیق خاص آن نظام حکمرانی خواهد بود و عدالت به معنای آزادی، برابری و... خواهد بود. در نظام‌های حکمرانی کشورهای پیشرفته، تحقق خواسته‌های صرفاً مادی مدنظر است، در حالیکه در نظام اسلامی اهداف مادی نیز در جهت کسب رضایت حق تعالی است.

ج- رعایت شایسته‌سالاری و سپردن امور به افراد دارای تخصص و دانش کافی شعار اغلب حکومت‌هاست لیکن تحقق آن در جمهوری اسلامی ایران در مورد رهبر و رؤسای قوه قضائیه و قوه مجریه طبق قانون اساسی لازم‌الرعایه است و طبق ضوابط توسط نهادهای ذیربط مراعات می‌شود، و عدالت از جمله شرایط انتخاب ولی فقیه و رهبر جامعه اسلامی و در تعیین رئیس قوه قضائیه نیز عدالت شرط انتصاب است، لیکن در مورد سایر نظامات حکمرانی شرط عدالت معنایی ندارد، اما در مورد جمهوری اسلامی نیز آنگونه که ضرورت دارد رعایت شایسته‌سالاری نمی‌شود، در عین حال اغلب مسئولین ظاهرالصلاح و گزینش شده در حد متعارف می‌باشند. رعایت جنبه‌های تخصصی و شاید در نظام‌های حکمرانی غربی بیشتر از کشور ما باشد و ضرورت دارد شرایط احراز مشاغل مدیریتی بر مبنای رعایت شایسته‌گزینی بیش از گذشته مدنظر قرار گیرد و در عمل شایسته‌سالاری و رعایت امانت و حقوق بیت‌المال بیش از پیش در عمل رعایت شود.

د- ساختار مطلوب برای حکمرانی در شرایط کنونی ساختار نهادهای مردم‌سالار و انعطاف‌پذیر به جای بروکراسی ماکس وبری به ارث رسیده از دوران سابق است که باید به ساختاری نهادی متحول گردد و در این راستا بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، تعدادی نهاد انقلاب اسلامی شکل گرفت که بعضی از آن‌ها در ساختارهای قدیمی ادغام شدند و بعضی در حال فعالیت هستند.

امروزه به جای ساختار بروکراسی سلسله‌مراتبی، ساختار شبکه‌ای متشکل از دولت، مردم، بخش عمومی و بخش خصوصی بر بستر شبکه اینترنت امور حکمرانی را در کشورهای پیشرفته تشکیل می‌دهند و چهره‌های نوین متعدد به جای بروکراسی برای سازمان‌ها طراحی و بکارگیری شده‌اند، از جمله سازمان‌های نوآور، خلاق، چابک، یادگیرنده، ارزشی، فرهنگی، موقت، استراتژیست،... که این چهره‌های نوین برحسب اقتضاء در طراحی نهادهای حکمرانی مورد نیاز جمهوری اسلامی قابلیت بکارگیری دارند.

ه- نهادهای جمهوری اسلامی ایران و ساختارهای حکمرانی ما همچون سازمان‌های اداری بقیه کشورها باید ضمن اعمال حاکمیت به خدمت‌رسانی به مردم و عموم شهروندان در چارچوب قانون اقدام نمایند و مقبولیت آن‌ها به کارآمدی و اثربخشی اقدامات آنان در ارائه خدمات باکیفیت، به هنگام نیاز، بدون هزینه یا با کمترین هزینه‌ها است. لیکن در این راستا آفات اداری فراوانی وجود دارد که نه تنها شأن و منزلت انسان‌های مراجعه‌کننده به ادارات به اندازه کافی مورد توجه کارکنان و مدیران قرار نمی‌گیرد بلکه صیوروت و تعالی لازم برای خود کارکنان و مدیران نیز در حد قابل قبولی نمی‌باشد.

و- در نظام حکمرانی اسلامی، تقوا و خودکنترلی مدیران و کارکنان از جمله وظائفی است که کارگزاران نظام حکمرانی معتقد به آموزه‌های اسلامی بدان پایبند هستند و امر به معروف و نهی از منکر نیز وظیفه عمومی است که عموم شهروندان نسبت به همدیگر و همچنین مسئولین و کارکنان نسبت به یکدیگر و مدیران خود با رعایت آداب مراتب آن عهده‌دار هستند.

البته نظام کنترل در دستگاه‌های حکمرانی کشورهای اصطلاحاً پیشرفته، عمدتاً کنترل سیستمی و فرآیندی است و یا ایجاد شفافیت و وضع قوانین مقابله با تعارض منافع زمینه پیشگیری از فساد و سوءاستفاده را کاهش می‌دهند. در این حوزه در جمهوری اسلامی باید تلاش و برنامه‌ریزی بهتری داشته باشیم.

ز- مشارکت شهروندان در تصمیم‌سازی و تصمیم‌گیری نظام حکمرانی در همه نظام‌های حکمرانی جز برنامه‌های اعلامی است در حالیکه در عمل پای‌بندی به مشارکت مردم در امور حکمرانی متفاوت است و دورنمای آن حکمرانی دولتمردان با مشارکت مردم (جامعه مدنی) و بخش خصوصی (بنگاه‌ها) است. در جمهوری اسلامی، مردم مستقیم در انتخاب رئیس‌جمهور و غیرمستقیم با انتخاب نمایندگان مجلس خیرگان و نمایندگان مجلس شورای اسلامی در انتخاب رهبر جامعه و رأی اعتماد به وزاری دولت نقش‌آفرین هستند، همچنین با انتخاب اعضای شوراهای اسلامی شهر و روستا در انتخاب شهرداران و دهیاران دخالت دارند.

در عین حال نقش مردم در اداره امور حکمرانی نیازمند برنامه‌ریزی و رعایت حقوق و تکالیف متقابل مردم و دولتمردان است.

ح- رعایت اخلاق حرفه‌ای و استانداردهای حرفه‌ای یکی از الزامات نظامات حکمرانی است که توسط نظامات حکمرانی با درجات متفاوتی مورد عمل است در جمهوری اسلامی ایران منشور اخلاقی سازمان‌های اداری و رعایت شئون اسلامی از جمله ضروریات و محیط‌های کارمندی است. رعایت کدهای اخلاقی و استانداردهای حرفه‌ای در کشورهای پیشرفته متعارف است.

ط- در دیدگاه اسلامی، زندگی انسان‌ها محدود به این جهان نیست و طبق جهان‌بینی پیروان ادیان توحیدی، انسان‌ها دارای حیات اخروی بوده و علاوه بر پاسخگویی در قبال اعمال فردی باید پاسخگویی رفتارهای جمعی و سازمانی خویش نیز باشیم از این‌رو، کارگزاران نظام حکمرانی باید توجه بیشتری به تعالی روحی و معنوی خویش در دوران خدمت در نظام حکمرانی داشته و از سوی دیگر پاسخگویی حق‌الناس بوده و نظام اداری مسئولیت‌پذیر در قبال خواسته‌ها و نیازهای شهروندان می‌باشد.

ی- پاره‌ای از الزامات پیاده‌سازی نظام اجتماعی:

اعتلای توانمندی‌ها و شکوفایی استعدادهای منابع انسانی و کادر حکمرانی اجتماعی کشور

تدوین و سیاستگذاری برای تحقق عدالت اجتماعی در نظام حکمرانی

فرهنگ توسعه نهادها و نهادهای برای حاکمیت احکام اجتماعی اسلام

طراحی و پیاده‌سازی نهادهای نوآوری اجتماعی و پاسخگویی به نیازهای دوران

فراهم کردن ساختارها و نظامات ارتقای کیفیت مادی و معنوی زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی مردم

استحکام روابط بین حاکمیت و مردم با اعتلای سرمایه اجتماعی و اعتماد متقابل

جلب مشارکت مردم، بخش‌های خصوصی، تعاونی و عمومی با بخش دولتی

اقتدار درونی نظام حکمرانی اجتماعی در یکپارچگی نهادهای حکومتی و سازمان‌های دولتی

بازآفرینی قوانین پایه‌ای کشور بر مبنای قانون اساسی و احکام اجتماعی اسلام

پای‌بندی و حرکت در چارچوب سیاست‌ها و اسناد بالادستی اجتماعی

بهره‌گیری از عقل سلیم و تجارب موفق بشری در امر حکمرانی اجتماعی

بهره‌گیری از فناوری‌های نوین، استقرار دولت الکترونیک و هوشمندسازی

تربیت منابع انسانی برای تحقق احکام اسلامی در حوزه و دانشگاه

تدوین تجارب مدیران مکتبی موفق و تولید دانش بومی اداره حکمرانی اجتماعی

تدوین و پیاده‌سازی شرایط احراز مشاغل مدیریتی بر مبنای شایسته‌سالاری

بازآفرینی ضوابط و مقررات گزینش نیروی انسانی براساس تجارب سالیان قبل

برنامه‌ریزی برای بازآموزی منابع انسانی شاغل و توانمندسازی برای نیازهای جدید

رصد روند تحولات محیطی، مخاطرات پیش‌رو و طراحی راهبردهای تحول‌آفرینی در جامعه

معماری مجدد ساختار قوا، فراقوا و سازوکارهای هماهنگی، همراستایی و همفزایی بین نهادهای اجتماعی در جمهوری اسلامی ایران

طراحی برنامه‌ها و تربیت حکمرانان اجتماعی تراز جمهوری اسلامی ایران

پیشنهاداتی برای اصلاح نظام حکمرانی اجتماعی

پیشنهادات در سطوح ملی تا دستگاهی قابل ارائه است که در اینجا بدین شرح ارائه می‌شود:

- الف- تدوین و تصویب قوانین و ضوابط دسترسی عمومی و افشای اجباری اطلاعات غیر طبقه‌بندی شده کشور در راستای ایجاد شفافیت در عملکرد دستگاه‌ها با تصویب مجلس شورای اسلامی در هیأت دولت
- ب- انجام فعالیت‌های کارشناسی برای بازآفرینی قوانین پایه‌ای کشور توسط مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی با همکاری مرکز تحقیقات شورای نگهبان و دبیرخانه مجلس خبرگان رهبری و تدوین پیش‌نویس جدید برای قوانین اصلی مورد نیاز کشور ذیل قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران.
- ج- استفاده از رویکرد جمع‌سپاری در تدوین پیش‌نویس سیاست‌های کلان، قوانین پایه‌ای و مصوبات مجمع تشخیص مصلحت نظام، شورایی انقلاب فرهنگی و مجلس شورای اسلامی با رعایت زمان‌بندی قابل قبول برای اخذ نظرات ذوی حقوق و خبرگان موضوع
- د- بازطراحی و معماری نظام اداره امور عمومی بگونه‌ای که مشارکت مردم، بخش‌های عمومی، خصوصی و تعاونی در حکمرانی با دولت در قالب ساختار شبکه‌ای حکمرانی توسعه یابد و هماهنگی و همراستایی و هم‌فزایی بین نهادهای دولتی و حاکمیتی افزایش یابد و توانمندسازی تشکلهای مردم نهاد انقلابی.
- ه- بکارگیری ویژگی‌های چهره‌های نوین سازمانی در طراحی ساختار و محتوای نهادهای لازم برای اعمال حکمرانی از قبیل الگوهای سازمان‌های یادگیرنده، هوشمند، چابک، نوآوری ارزشی، ... بجای بروکراسی کنونی
- و- رصد تحولات فناورانه مبتنی بر پیشرفت علم و فناوری و کاربردهای آن‌ها در عرصه‌های حکمرانی و سیاستگذاری و برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری برای دستیابی به موقع به فناوری‌های حکمرانی در کشور به گونه‌ای سازگار با ارزش‌های اسلامی و ملی و تجارب موفق بشری
- ز- رصد تحولات جهان و شناسایی فرصت‌ها و تهدیدات پیشروی نظام جمهوری اسلامی ایران و طراحی راهبردهای ملی با رویکرد آینده‌سازی با رویکرد آرمانگرایی واقع‌بین و تعامل با جهان پیرامون برای حفظ نظام جمهوری اسلامی و رشد انقلاب اسلامی در جهان
- ح- طراحی روش‌شناسی‌ها و سازوکارهای تولید دانش بومی در حوزه‌های علوم اجتماعی و انسانی به خصوص در عرصه‌های حکمرانی و سرمایه‌گذاری انسانی و انگیزشی برای تولید نظریه‌های راهنمای نظام حکمرانی در جمهوری اسلامی برای تحقق عدالت و پیشرفت توأمان در عرصه‌های انسان‌سازی، جامعه‌سازی، کشورسازی، نظام و سیستم‌های، امت‌سازی و تمدن‌سازی
- ط- باز طراحی برنامه‌های تحصیلی رشته‌های نظیر علوم سیاسی، مدیریت دولتی، حقوق، علوم اجتماعی، روانشناسی اجتماعی، علوم رفتاری، علوم اقتصادی، مدیریت فرهنگی، سیاستگذاری، بانکداری، حکمرانی، به گونه‌ای که منجر به تربیت نیروی انسانی برای حاکمیت ارزش‌های اسلامی و احکام اجتماعی اسلام در ساختار حکمرانی میسر گردد.
- ی- تشکیل کرسی‌های نظریه‌پردازی و نقد و ارزیابی نظریه‌های متعارف حکمرانی برای ایجاد گفت‌وگو نظریه‌پردازی برای تولید نظریه‌های بومی مبتنی بر آموزه‌های اسلامی، تجارب عقلانی برای چالش‌ها و مسایل پیشروی نظام حکمرانی
- ک- طراحی سازوکارهای طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های ملی تا محلی و چگونگی پرتوافکنی آرمان‌ها و ارزش‌های اسلامی و رویکردهای عقلانی در طراحی راهبردها و اقدامات برنامه‌های کشور و تربیت کادرهای برنامه‌ریزی برای کشور.
- ل- ترمیم مطالعات کارشناسی آمایش سرزمینی و تعیین اولویت‌های طرح‌های پیشرفت و آبادانی مناطق مختلف کشور برای تحقق عدالت سرزمینی و برنامه‌ریزی منطقه‌ای و اقلیمی با رویکرد محرومیت‌زدائی و توانمندسازی مناطق کمتر برخوردار و در عین حال مستعد برای توسعه و پیشرفت.
- ن- تشکیل بانک آمار و اطلاعات ملی و اصلاح نارسائی‌های موجود در مرکز آمار ایران و بانک مرکزی در حوزه آمار و اطلاعات ملی با توجه به معیارها و شاخص‌های ارزیابی پیشرفت و تعالی کشور در عرصه‌های مختلف
- م- طراحی معیارها و شاخص‌های ارزیابی عملکرد نظام حکمرانی در عرصه‌های انسان‌سازی و اعتلای معنویت، جامعه‌سازی و حاکمیت ارزش‌های اسلامی و دوری از رذایل اخلاقی در فرهنگ ملی و فضای مجازی، مقبولیت، مشروعیت و اثربخشی عملکرد ساختار حکمرانی، اعتلای امت اسلامی و مبارزه با نظام سلطه جهانی.
- س- توسعه و تکمیل زیرساخت‌های دولت الکترونیک و حکمرانی شبکه‌ای و هوشمندسازی دولت و اجرای برنامه‌های ارتقای کیفیت و توسعه شمول خدمات دولت الکترونیک و حکمرانی شبکه‌ای با هوشمندی لازم.
- ع- تمرکزگرایی در طراحی سیاست‌ها و راهبردهای ملی و تمرکززدائی در طراحی برنامه‌ها و پیاده‌سازی برنامه‌ها با تفویض اختیار به نهادهای منطقه‌ای و محلی برای عمل در چارچوب سیاست‌ها و راهبردهای ملی و تقویت نهادهای ارزیابی عملکرد و نظام پرداخت‌های پرسنلی بر مبنای عملکردها با حفظ

استقلال ملی و تقویت نهادهای ارزیابی عملکرد و نظام پرداخت‌های پرسنلی بر مبنای عملکردها با حفظ استقلال ملی و پرهیز از دامن زدن به مسایل قومی و قبیله‌ای و تجزیه طلبی‌های استعماری.

ف- بازمهندسی فرآیندهای اعمال حکمرانی و خدمت‌رسانی به مردم با استفاده از اصلاح فرآیندها و مهندسی روش‌ها، استانداردها، هوشمندسازی، هوشمندسازی، طراحی و ترویج کدهای اخلاق حرفه‌ای با رویکرد اسلامی.

ص- طبقه‌بندی مشاغل مدیریتی در سطوح مختلف و طراحی و تدوین شرایط سلبی و ایجابی احراز مشاغل مدیریتی با رویکرد شایسته‌سالاری و شایسته‌گزینی در عزل و نصب‌های مدیران.

ق- توسعه فرهنگ پاسخگویی، قانون‌مداری، رعایت انضباط و پای‌بندی به اجرای برنامه‌ها، امانت‌داری و رعایت حقوق مردم و بیت‌المال، طراحی و پیاده‌سازی سازوکارهای مطالبه‌گری و اعمال مراتب امر به معروف و نهی از منکر در ساختار حکمرانی و تنظیم روابط بین حکمرانان کارکنان و مردم و- بازطراحی نظامات بازرسی، نظارت، حفاظت و حراست‌های ناظر بر عملکرد دستگاه‌های دولتی و نهادهای حکمرانی و تقسیم‌کار مجدد بین دستگاه‌های نظارتی، ایجاد شفافیت، دسترسی به اطلاعات یکدیگر و تشکیل ستاد فرماندهی مشترک برای رسیدگی به پرونده‌های حساس مبارزه با فساد مالی و اقتصادی و اداری.

ش- طراحی و پیاده‌سازی سیستم ارزشیابی عملکرد کارکنان و مدیران و ارزیابی عملکرد دستگاه‌ها مبتنی بر معیارها و شاخص‌های وضعیت مطلوب نظام حکمرانی از یک‌سو و واقعیت‌های میدانی دستگاه‌های حکمرانی از سوی دیگر و استفاده از نتایج آن‌ها برای پرداخت‌های تشویقی و اعمال رویه‌های تنبیهی و تخصیص بودجه و امکانات.

ت- اعتدالی سطح فرهنگ عمومی در سطح ملی و فرهنگ سازمان‌های حکمرانی با حاکمیت ارزش‌های اسلامی مبتنی بر فرهنگ کار و وجدان کاری، مسئولیت‌پذیری و پاسخگویی، عدالت‌محوری و مبارزه با فساد و تبعیض، توسعه فضایل اخلاقی و کاهش رذایل امانت‌داری، شفافیت و قانون‌گرایی، رعایت تعارض منافع و ...

س- توسعه توانمندی‌ها و ارتقای سطح مهارت‌های فنی، انسانی و ادراکی کارکنان و ارتقای کارآئی و بهره‌وری نیروی انسانی شاغل در بخش‌های دولتی و عمومی.

ع- تأمین کرامت و ارتقای سطح معیشت و منزلت، رفاه و رضایت شغلی کارکنان و استقرار نظام عادلانه پرداخت حقوق و دستمزد.

ف- اصلاح نارسائی‌های فرآیندهای متعارف و تلاش برای پیشگیری و کاهش فسادپذیری در سازمان‌های عمومی و ادارات دولتی همراه با تشدید مجازات مرتکبین فساد اداری و هزینه‌زا کردن ابتلا به فساد.

ص- فرهنگ‌سازی برای توجه مسئولان به عمل و پرهیز از شعارزدگی و تأکید بر ایجاد هماهنگی میان گفتار و کردار آنان و طراحی سازوکارهای پاسخگویی شفاف به مردم و ترویج و تقویت انگیزه‌های خودکنترلی و تقوای الهی در کارگزاران نظام حکمرانی مردم

ق- ترویج و بارورسازی فرهنگ افزایش بهره‌وری عوامل تولید و ترویج فرهنگ احترام به کار و تلاش و کسب ثروت حلال به عنوان یک ارزش اسلامی و ارتقای سطح رضایت از شغل در کشور و ترویج و ارتقای سطح وجدان کاری در جامعه.

ر- تأمین و تضمین حقوق شهروندی برای همه آحاد جامعه اعم از زن و مرد، کودک تا بزرگسال

ش- ایجاد فرصت‌های برابر در امور فرهنگی - اجتماعی - سیاسی - اقتصادی برای همه شهروندان در شرایط مساوی.

ت- تقویت فرهنگ و نظام نظارت و حساب‌خواهی مردمی و رعایت و تأکید بر حق مردم به عنوان ذی‌نفعان اصلی اداره کشور و تنظیم حقوق و تکالیف متقابل بین مردم و دولتمردان.

متعهد ساختن کلیه دستگاه‌های اجرایی به تلاش برای تحقق اهداف مربوط به ارتقای منزلت ایثارگران و توسعه و ارتقای کیفیت مدیریت امور ایثارگران و بهبود سازوکارهای ارائه خدمات به ایثارگران و توانمندسازی آنان.

ظرفیت‌سازی و توان‌افزایی سازمان‌های مردم‌نهاد با تأکید بر تقویت سنت‌های حسنه دینی و ملی در جهت ارتقای مشارکت‌های مردمی.

اعتدالی نظام اجتماعی برای تحقق پیشرفت توأم با عدالت

با استفاده از رهنمودهای امامین انقلاب اسلامی، قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سیاست‌های کلان نظام اسلامی، بیانیه چشم‌انداز ایران اسلامی و عنایت به بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی و بهره‌گیری از عقل سلیم و تجارب موفق بشری در عرصه‌های اجتماعی، پیشنهادات ذیل برای اعتدالی نظام حکومتی الگو در عرصه‌های اجتماعی با رویکرد تحقق پیشرفت و عدالت بدین شرح پیشنهاد می‌شود: (برداشت آزاد از عمرانی‌فرد، ۱۳۹۵: ۶۵۹ تا ۶۶۳)

- حمایت‌های حمایتی از آن دسته از گروه‌های اجتماعی که به دلیل عقب‌ماندگی جسمی، ذهنی، فرهنگی و امکان بهره‌مندی از امکانات عمومی جامعه را در شرایط عادی ندارند.
- برقراری شرایط توزیع برابر فرصت‌ها و امکانات عمومی بویژه در عرصه‌های آموزشی، بهداشتی، درمانی و فراهم کردن شرایط ویژه برای بهره‌مندی گروه‌های نیازمندتر و آسیب‌پذیرتر.
- توانمندسازی دهک‌های پائین درآمد در عرصه‌های آموزشی، بهداشتی، درمانی و فراهم کردن شرایط ویژه برای بهره‌مندی گروه‌های نیازمندتر و آسیب‌پذیرتر.
- خانواده محوری در طراحی و پیاده‌سازی برنامه‌های توسعه و پیشرفت کشور و امور حکمرانی و از جمله باز تعریف کار و اشتغال بانوان در کشور.
- ترویج مراتب اعمال امر به معروف و نهی از منکر در جامعه و توسعه نظام‌های پیشگیری، مداخله بهنگام و خدمات
- یکپارچگی در تولید، تجمیع منابع، مدیریت مالی، نظارت و ارزیابی عملکرد برنامه‌های نهادهای حمایتی و فقرزدائی و جبران کاهش قدرت خرید خانوارها از طریق حمایت‌های غیرنقدی و نقدی از دهک‌های پائین درآمدی
- توسعه نظام تأمین اجتماعی با اولویت گروه‌های آسیب‌پذیر که تاکنون تحت پوشش تأمین اجتماعی نیستند از جمله برای کودکان بی‌سرپرست، زنان بیوه و بی‌سرپرست، خانواده‌های زندانیان، افراد تحت پوشش نهادهای حمایتی و ...
- فراهم کردن فرصت برای آموزش حقوق شهروندی برای آحاد جامعه و تشویق مردم برای پیگیری حقوق و رعایت تکالیف خویش به شیوه‌های مسالمت‌آمیز.
- آموزش پرسنل نهادهای امنیتی و انتظامی در مورد رعایت حقوق شهروندان و نظارت مستمر و مؤثر بر عملکرد آنان.
- فراهم کردن زمینه پذیرش و حضور نخبگان در سمت‌های مدیریتی و تسهیل فرآیند گردش نخبگان در سطوح مدیریتی کشور
- رسیدگی نظام‌مند به آسیب‌های ۲۰۲۰ ناحیه حاشیه شهری کشور و ساماندهی نهادهای مدیریت شهری و دستگاه‌های دولتی و عمومی و تشکل‌های مردم‌نهاد برای خدمت‌رسانی به ساکنین این نواحی و مشارکت در حل مسایل آنان.
- سیاستگذاری، برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری برای جلوگیری از کاهش اعتماد فی‌مابین مردم و مسئولین و گفت‌وگو برای ارتقای سطح سرمایه‌های اجتماعی کشور
- توجه به تمایزات اقوام ایرانی، پیروان ادیان توحیدی و مذاهب اسلامی، اقشار و اصناف مردم ایران زمین در برنامه‌ریزی‌ها و پیاده‌سازی‌ها.
- تعدیل سطح انتظارات مادی جامعه و مقابله با احساس محرومیت نسبی و کاهش انتظارات فزاینده مردمی از دولت با واگذاری تدریجی امور به مردم، کاهش جنبه‌های اشرافیگری در برنامه‌های صدا و سیما، تنظیم سیاست‌های تبلیغاتی نمایندگان و ...
- کاهش عوامل در زمینه‌های شکل‌گیری و رشد آسیب‌های اجتماعی و پیشگیری از بروز مشکلات و آسیب‌های اجتماعی با مدیریت آسیب‌های اجتماعی
- توسعه نقش مردم و توسعه مشارکت‌های آگاهانه مردم در عرصه‌های پیشگیری و مداخله برای کاهش آسیب‌های اجتماعی.
- طراحی و پیاده‌سازی سازوکارهای ارتقای سطح نشاط اجتماعی مردم و امیدواری جوانان به آینده زندگی فردی، شغلی و آینده کشور.
- طراحی سازوکارها و انجام تمهیدات لازم برای اجرای درست سنت‌های صحیح دینی - اجتماعی و تحقق تربیت دینی - اخلاقی و جنسی برای کودکان و نوجوانان.
- برنامه‌ریزی برای مصونیت‌یابی نوجوانان و جوانان کشور در قبال خرده فرهنگ‌های منحرف و هنجارشکنی‌های مروج رفتارهای سو اجتماعی، بزهکاری و وندالیستی و پیشگیری از بروز بزهکاری و رفتارهای ناصواب.
- معماری مجدد و بازطراحی فرآیندها جامعه‌پذیری و اجتماعی کردن نسل‌های جدید از دوران کودکی تا پیش‌دبستان تا مدرسه و بلوغ.
- افزایش هزینه‌های تولید و ریسک توزیع و عرضه مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و کاهش سطح دسترسی به این قبیل مواد در جامعه به منظور پیشگیری از تسری آسیب اعتیاد به مواد مخدر به کودکان، نوجوانان، جوانان و خانواده‌های آسیب‌پذیر.
- توانمندسازی نوجوانان و جوانان از طریق آموزش مهارت‌های سبک زندگی سالم و از جمله مهارت‌های ارتباطات اجتماعی آنان و کمک به توان نه گفتن و تاب‌آوری در قبال وسوسه‌های شیطنی و عوامل هنجارشکن و توزیع‌کنندگان مواد مخدر و نوشابه‌های غیرمجاز.
- بازپروری و ایجاد زمینه‌های بازگشت مجدد معتادان پاک شده به جامعه و تلاش برای پایدارسازی سلامت آنان کمک به ارتقای سطح کیفیت خانواده معتادان زندانی و یا بازپروری شده تا عادی شدن روال زندگی آنان.

- تقویت نظارت همگانی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت توده‌های مردم در پیشگیری از مصرف مواد مخدر و روان‌گردان‌ها و کمک در شناسایی مناطق و نقاط آلوده و شناسایی شبکه‌های عرضه‌کننده با حمایت و توانمندسازی نیروی انتظامی در مبارزه مستمر با شبکه‌ها و باندهای قاچاق مواد مخدر

- محرومیت‌زدائی و کاهش احساس فقدان عدالت اجتماعی و ارتقای سطح کیفیت زندگی طبقات پائین درآمدی و فراهم کردن رفاه برای آحاد جامعه.
- تقویت ظرفیت نظام مدیریتی کشور برای تحقق مسالمت‌آمیز فرآیند گردش نخبان و توسعه سرمایه اجتماعی در کشور و اعمال حکمرانی عادلانه‌تر.
- تهیه پیوست اجتماعی برای تمام طرح‌ها و پروژه‌های ملی، منطقه‌ای و شهری در کشور و اعمال رویکرد اجتماعی در تصمیم‌گیری‌ها و برنامه‌های توسعه و تعالی کشور

- تدوین سند‌های مهار، کنترل و کاهش آسیب‌های اجتماعی مبتنی بر نتایج مطالعات آمایش سرزمین و طراحی سازوکارهای فقرزدائی، کاهش مهاجرت، عمران و آبادانی روستاها، کارآفرینی و اشتغال مولد و... براساس ظرفیت‌ها، قابلیت‌ها و نیازهای استانی، منطقه‌ای و شهری.
- ترویج گفت‌وگو و فرهنگ گفتگو و تفاهم برای حل مسایل درون خانواده برای جلوگیری از تزلزل و فروپاشی خانواده‌ها و کمک به تقویت اخلاق و معنویت و صمیمیت در کانون خانواده

- توسعه و تعمیق آموزش مهارت‌های زندگی قبل از ازدواج، حین ازدواج و افزایش سطوح اطلاع‌رسانی برای همسرگزینی مناسب و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی.

- تقویت ظرفیت‌ها و سازوکارهای قانونی کاهش طلاق توأم با توسعه گفت‌وگو، افزایش سطوح اطلاع‌رسانی برای همسرگزینی مناسب و ترویج سبک زندگی اسلامی - ایرانی.
- ترویج الگوهای موفق برای ازدواج جوانان و گفت‌وگو برای ازدواج آسان، قانونی، سالم و پایدار با ارتقای سطح مسئولیت‌پذیری زوجین.
- پیشگیری از انتصاب یا انتخاب افرادی که در سمت‌های مدیریتی قبلی دارای تخلفات مالی یا اخلاقی غیرقابل توجیه بوده‌اند در سمت‌های نمایندگی مجلس، قضاوت و مدیریت کلان و پیش‌بینی جرایم بازدارنده تصاعدی برای متخلفان دارای مناصب لشکری و کشوری.

- تقویت زیرساخت‌های کالبدی، فرصت‌های تولید و خدماتی و ارتقای سطح رفاه مناطق مهاجر فرصت به منظور پیشگیری از مهاجرت به حاشیه شهرها و جلوگیری از رشد حاشیه‌نشینی و رشد سکونتگاه‌های غیررسمی در آینده.

- حمایت از توسعه کارآفرینی و فراهم کردن شرایط و فضای کسب و کار مساعد برای سرمایه‌گذاری، رونق تولید و خدمات و اشتغال پایدار.
توانمندسازی عموم مردم بویژه جوانان برای هویت‌یابی و هویت‌جویی برای پاسخگویی به نیازهای فردی و خانوادگی، توسعه فعالیت‌های مشارکتی و دفاع از استقلال کشور و آمادگی برای مواجهه با سبک زندگی مهاجم غربی.

ترویج فرهنگ قناعت دوری از اسراف و تبذیر، پرهیز از تجمل‌گرایی ضمن اعتدالی فرهنگ کار و تلاش برای کاهش احساس محرومیت نسبی طراحی سازوکارهای شناسائی و چاره‌اندیشی پیرامون زمینه‌ها و عوامل اصلی مخرنظ و انضباط اجتماعی.

ارتقای سطح سلامت روان و نشاط اجتماعی با بهره‌برداری از ظرفیت‌ها و امکانات ورزشی، تفریحی، هنری، گردشگری و...
اصلاح نظام هدفمندی یارانه‌ها و تخصیص سهم مساوی از صرفه‌جویی انرژی و حامل‌های آن به آحاد جامعه یا آزادسازی قیمت حامل‌های انرژی و اختصاص بخشی از منابع حاصل از هدفمند کردن یارانه‌ها برای تقویت زیرساخت‌های مناطق محروم.

کاهش شکاف بین شهرها و روستاها در زمینه دسترسی به امکانات و خدمات ضروری با ارتقای خدمات شهری و زیربنایی به روستاها، حاشیه شهرها و تأمین مسکن برای گروه‌های کم درآمد و جوانان در شرف تأهل.

طراحی سازوکارهای اعتدالی فرهنگ سازمان‌های حکمرانی و تسهیل حاکمیت ارزش‌های امانتداری، درستکاری، صداقت، وفای به عهد، تعهد به شایستگی، پاکدامنی، پاسخگویی، شفافیت، تقدم منافع عمومی به منافع شخصی و...

ارزشیابی عملکرد مدیران با توجه به ارتقای شاخص‌های فرهنگی - اجتماعی، کارآئی و اثربخشی، عدالت‌محوری و ظلم‌ستیزی در حوزه مسئولیت.
طراحی و پیاده‌سازی سیاست‌های کلان تحقق عدالت اجتماعی در عرصه‌های مختلف ملت‌سازی، دولت‌سازی، جامعه‌سازی و تمدن‌سازی.

نظریه‌پردازی در عرصه‌های اجتماعی و تبیین جزئیات نظام اجتماعی اسلام و تدوین احکام اجتماعی اسلام در عرصه‌های حکمرانی.
تقویت زیرساخت‌های نظارت همگانی و حاکمیت فرهنگ اعمال مراتب امر به معروف و نهی از منکر و ارتقای فرهنگ جامعه در برخورد با هنجارشکنی‌ها

و ارتقای اخلاق عمومی و کاهش رواج ارزش‌های منفی اجتماعی و کاهش فرهنگ دلالی و واسطه‌گری
رفع تعارضات، شفاف‌سازی و روان‌سازی قوانین و مقررات حاکم بر نظام حکمرانی با رویکرد مهندسی اجتماعی - فرهنگی.

پژوهش محوری در تصمیم‌گیری‌ها و سیاستگذاری‌ها و برنامه‌ریزی‌های اجتماعی - فرهنگی.

حمایت قانونمند دولت و نظام حکمرانی از فعالین فعالیت‌های اجتماعی ضابطه‌مند مسئولین غیردولتی در بخش‌های اجتماعی - فرهنگی

منابع

- بحرینیان، سید محمد (۱۳۸۹)، توسعه در ژرفا، چشم‌انداز ایران، شماره ۶۰، اسفند ۸۸ و فروردین ۸۹، صص ۶۸-۷۶
 بنیاد اجتماعی احسان برکت (۱۳۹۷) طرح اولیه راه‌اندازی مرکز کارآفرینی اجتماعی، دی ماه ۱۳۹۷، تهران.
 جلابی‌پور، حمیدرضا (۱۳۹۴)، دموکراسی علیه کلیتوکراسی، دو ماهنامه اندیشه پویا، شماره ۲۸، شهریور ۹۴، صص ۴۶-۴۷.
 جلابی‌پور، حمیدرضا (۱۳۹۵)، جنبش سرد، جامعه گرم، ماهنامه مهرنامه، شماره ۴۸، مرداد ۹۵، صص ۲۷-۲۹.
 خجسته رحیمی، رضا (۱۳۹۳)، از سیاست گریزی نیست، دو ماهنامه اندیشه پویا، شماره ۱۶، خرداد ۹۳، صص ۸-۹.
 خجسته رحیمی، رضا (۱۳۹۳)، دموکراسی علیه کلیتوکراسی، دو ماهنامه اندیشه پویا، شماره ۲۱، آذر ۹۳، ص ۷.
 خجسته رحیمی، رضا (۱۳۹۶)، دموکراسی علیه دموکراسی، دو ماهنامه اندیشه پویا، شماره ۴۱، ویژه نوروز ۹۶، صص ۲۴-۲۵.
 دینی ترکمانی، علی (۱۳۹۰)، حکمرانی نفتی؛ چگونه می‌توان با نفت، خوب حکمرانی کرد؟، ماهنامه مهرنامه، سال دوم، فروردین ماه ۱۳۹۰، شماره ۱۰، صص ۱۵۶-۱۵۷.
 دینی ترکمانی، علی (۱۳۹۵)، تأثیر شیوه حکمرانی در گسترش فساد سیستماتیک (تو در توی فسادها)، مصاحبه با دو ماهنامه چشم‌انداز ایران، شماره ۱۰۰، آبان و آذر ۹۵.
 رضائی، سیاوش (۱۳۹۷) ارائه الگوی راهبردی نهادسازی در انقلاب اسلامی براساس گفت‌مان امام و رهبری قانون اساسی، تجارب جمهوری اسلامی ایران، رساله دکتری در حوزه نظام حکومتی الگوی اجتماعی، دانشگاه عالی دفاع ملی.
 سبحانی، عزت‌ا... (۱۳۸۸)، موانع توسعه در ایران؛ چشم‌انداز ایران، شماره ۵۹، دی و بهمن ۸۸، صص ۲۷-۳۴.
 شریعتی، مهدی (۱۳۸۹)، فرهنگ توسعه در ایران، چشم‌انداز ایران، شماره ۶۰، اسفند ۸۸ و فروردین ۸۹، صص ۷۷-۸۶.
 طارمی، رسول (۱۳۹۰)، تأثیر توسعه سیاسی بر افزایش کارآمدی نظام سیاسی (مطالعه موردی جمهوری اسلامی ایران) پایان‌نامه برای دریافت کارشناسی‌ارشد در رشته علوم سیاسی، استاد راهنما: دکتر محمد رحیم عیوضی، دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه بین‌المللی امام خمینی.
 علوی‌تبار، علیرضا (۱۳۸۱)، اصلاح‌پذیری و آزمون فیصله‌بخش، ماهنامه آفتاب، شماره ۱۶، خرداد ۱۳۸۱، صص ۵-۴.
 علی‌احمدی، علیرضا (۱۳۹۰) پیش‌طرح الگوی اسلامی - ایرانی پیشرفت، انتشارات تولید دانش، صص ۳۴ و ۳۵.
 علی‌احمدی، علیرضا (۱۳۹۵) طراحی رویکرد روش‌شناسانه فرآیند برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی مبتنی بر ارزش‌های اسلامی و نظریه‌های کاربردی - بومی، مرکز مطالعات راهبردی فردا.
 علی‌احمدی، علیرضا و همکاران (۱۳۹۸) پیش‌نویس سند برنامه جامع سبک زندگی اسلامی - ایرانی، کمیسیون سبک زندگی اسلامی - ایرانی، دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی.
 علی‌احمدی، علیرضا، باغستانی، حمیده (۱۳۹۸)، روش‌شناسی طراحی ارکان جهت‌ساز برنامه‌های اجتماعی، پروژه مرکز مطالعات بنیادین انقلاب اسلامی، مرکز مطالعات راهبردی مدیریت فردا.
 علی‌احمدی، علیرضا، علی‌احمدی، حسین (۱۳۸۳) مبانی و اصول مدیریت اسلامی، انتشارات تولید دانش، تهران.
 علی‌احمدی، علیرضا؛ ایبانه نظری، امیرحسین (۱۳۹۷) مبانی و ارکان جهت‌ساز نظام نوآوری اجتماعی، مطالعات کلاسی، دانشکده مهندسی پیشرفت، دانشگاه علم و صنعت ایران.
 علی‌احمدی، علیرضا؛ سلامت، وحیدرضا؛ کریمی، سعید (۱۳۹۱) فرآیند برنامه‌ریزی ارزش‌بنیان مبتنی بر نقشه راه عرش به فرش در حوزه اقتصاد، گزارش پروژه تحقیقاتی، دانشگاه علم و صنعت ایران، تهران.
 علیزاده، محمدرضا (۱۳۸۹)، جامعه مدنی، قدرت و توسعه، ماهنامه مهرنامه، سال اول، دی ماه ۱۳۸۹، شماره ۸، صص ۱۳۵-۱۳۷
 فاضلی، محمد (۱۳۹۳)، برون‌رفت از وضع موجود، دو ماهنامه اندیشه پویا، شماره ۱۸، مرداد ۹۳، صص ۳۷-۳۸.
 گرانیپایه، بهروز (۱۳۹۵) چالش اصلی دولت، ناکارآمدی مدیران است، هفته‌نامه روبه‌رو، اردیبهشت ۱۳۹۵.
 نیلی، مسعود (۱۳۸۳)، دموکراسی و موانع اقتصادی آن در ایران، نشریه آیین، سال اول، تیر ۱۳۸۳، شماره ۱، صص ۲۳-۲۸.

نیلی، مسعود (۱۳۸۹)، برنامه‌های پنج ساله را کنار بگذاریم، ماهنامه مهرنامه، سال اول، دی ماه ۱۳۸۹، شماره ۸، صص ۱۴۵-۱۴۲.